

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

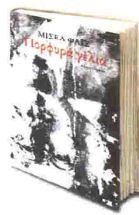
Ο μεγάλος απών

Ας το προκαταβάλουμε λοιπόν: ο Φάις είναι ένας –από τους ολοένα λιγότερους πια– συγγραφέας που, σε κάθε βιβλίο του, ερευνά νέους τρόπους αφήγησης, κινούμενος σε διαφορετικά θεματικά πεδία, με διαφορετικό κάθε φορά σκοπούμενο αποτέλεσμα.

Με τα *Πορφυρά γέλια* του θέλει να προσθέσει τη δική του αφηγηματική ψιφίδα στο μωσαϊκό της εθνικής μας αφήγησης, πραγματευόμενος, εκ των ένδον, μία από τις πιο αμφιλεγόμενες και αιχμηρές περιόδους του: τον Εμφύλιο (λιγότερο) και την πολιτεία του ΚΚΕ (περισσότερο) κατά τη διάρκεια του αλλά και χρόνια μετά τη λήξη του. Στέκοντας ο ίδιος στο παρόν, επιλέγει τους ήρωές του με τρόπο που να καλύπτει όλη την περίοδο από το ξέσπασμα του

Εμφυλίου ως τις μέρες μας (γιαγιά, παππούς, γιοι, εγγονός). Προς τούτο προκρίνει να συνθέσει ένας διμερές αφήγημα, του οποίου το πρώτο μέρος ανήκει σαφώς στο θέατρο, ενώ το δεύτερο συντίθεται από τέσσερις μονολόγους ισάριθμων προσώπων –τα οποία, πλην ενός, απαντώνται και στο πρώτο μέρος– σε κυκλική, αλυσιδωτή διάταξη. Ο Μ. Φάις, ακολουθώντας το παράδειγμα του Αισχύλου στους *Πέρσες* όπως υπέδειξε ο Σεφέρης, βάζει τα ίδια τα μέλη του ΚΚΕ να διεκτραγωδήσουν τις «συμφορές και τα βάσανά» τους –ακριβέστερα, τα «λάθη» που διέπραξαν. (Οι μελλοντικοί ιστορικοί θα πρέπει να ανοίξουν ξεχωριστό ιστοριογραφικό κεφάλαιο υπό τον τίτλο: «Το ΚΚΕ και τα “λάθη” του κατά την κρίσιμη εμφυλιακή και μετεμφυλιακή περίοδο».)

Γιώργος Ξενάριος

δ:βιβλιοκριτική

Μισέλ Φάις
Πορφυρά γέλια

Πατάκης, 2010
σελ. 248, € 13

Έτσι, εκτός από δραματική ένταση, η αφήγησή του προσπορίζεται και ένα «αυτοκριτικό», εξομολογητικό στοιχείο, που, επιτεινόμενο από τις πρωτοπρόσωπες ιστορίες του β' μέρους, της προσδίδει κι έναν χαρακτήρα μεταμοντέρνας καθάρσεως, κάτι σαν κλείσιμο λογαριασμών όχι μόνο με το απώτερο εκείνο παρελθόν αλλά και με τις, ξεριζωμένες πια, προβολές του στο παρόν και στο μέλλον.

Τα *Πορφυρά γέλια* σε όλο τους το μήκος –και σε συμφωνία με τον ακραϊνή μεταμυθοπλαστικό τους χαρακτήρα– διαπνέονται από έναν ενδιαφέροντα καρναβαλισμό, ένα γκροτέσκο οδηγημένο στα άκρα: από τη μία, ο ανοϊκός λόγος της γιαγιάς (που θυμίζει τους αφασικούς ήρωες του Γ. Χειμωνά) και η θεατρόμορφη, ως εκ θαύματος ανάδυση προσώπων στο πρώτο μέρος του βιβλίου και, από την άλλη, το ξετύλιγμα του ονειρικού υλικού στην αφήγησή του εγγονού, όπως και η επίπδες παραμορφωμένη και εξωφρενική ιστορία της γιαγιάς στο δεύτερο, συντελούν ώστε όλο το βιβλίο να διαβάζεται και σαν φάρσα –μια φάρσα της Ιστορίας, που παίρνει την εκδικησή της προβάλλοντας την πανταχού παρούσα αίσθηση της ματαιότητας.

Αδιαφιλονίκητος πρωταγωνιστής του βιβλίου είναι, βέβαια, ο Ζαχαριάδης, ο παντοδύναμος, κάποτε, ηγέτης του ΚΚΕ. Κι εδώ ο Φάις κάνει μία, νομίζω, εύστοχη επιλογή: κρατώντας τον από ντα σε όλο το μήκος της αφήγησης όχι μόνο καθιστά εντονότερη την παρουσία του αλλά και την εκκαθολικεύει: ένας Ζαχαριάδης-δρων ήρωας του μυθιστορήματος θα ήταν μεν εμφρακτότερος, θα έχανε όμως την καθολικότητα του ιστορικού ρόλου του και της ιστορικής του ταυτότητας.

Όλα καλά λοιπόν; Όχι.

Η επιλογή του συγγραφέα να παρου-

σιάσει το πρώτο μέρος του βιβλίου σε θεατρική μορφή είναι, κατά τη γνώμη μου, άστοχη. Όχι μόνο γιατί η έντονη και συνεχής αναγκαστική προφορικότητα είναι αναρμόδια για την αποτελεσματική εκτύπωση ορισμένων πτυχών μιας τέτοιας αφήγησης, αλλά, κυρίως, γιατί, οι ήρωες, με το δραματικό βάθος που τους προσδίδει η θεατρική επεξεργασία, μοιάζουν αλλότριοι σε σχέση με το πεζογραφικό φόντο και πλαίσιο που σπίνει στο δεύτερο μέρος ο συγγραφέας.

Ακόμη: ο Φάις είναι ένας συγγραφέας που διακρίνεται για το βάθος στο οποίο συνάπτει τη λογοτεχνική του σύμβαση (ένα από τα σημαντικότερα προσόντα ενός έργου και σήμα κατατεθέν μιας ποιητικής, αυθεντικής γραφής). Έτσι, λοιπόν, δεν έχουν καμιά θέση και φαντάζουν παράταιρα τα λογοπαίγνια με τα ονόματα υπαρκτών προσώπων της τρέχουσας πολιτικής και επικοινωνιακής σκηνής, τα οποία, με τον επικαιρικό τους χαρακτήρα, υπονομεύουν τόσο την οριστικότητα όσο και το βάθος της γραφής του (το ίδιο ισχύει και για άλλα στοιχεία στο δεύτερο μέρος του βιβλίου που δίνουν έναν τόνο ανάλαφρης σάτιρας εκεί που υπάρχει μια διάχυτη, βαθιά υπαρξιακή αγωνία), αδικώντας το κείμενο στο σύνολό του.

Ωστόσο, συνολικά κοιταγμένα, τα *Πορφυρά γέλια* επιβεβαιώνουν τον φιλέρευνο, καινοτόμο χαρακτήρα του συγγραφέα τους, ο οποίος, από βιβλίο σε βιβλίο, πάντα κάτι καινούργιο έχει να μας προτείνει. Κι αυτό, έχοντας ως θέμα έναν από τους κύκλους που στοιχειώσαν όχι μόνο μια εθνική λογοτεχνία αλλά και το συλλογικό πραγματικό και φαντασιακό μιας ολόκληρης κοινωνίας –και που η όψιμη επάνοδος του, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι ευσιώνο σημάδι ούτε για τη μία ούτε για την άλλη. ☹